

Vianoce 2013

Narodenie Ježiša Krista – sviatky jeho vtelenia, sviatky vykúpenia, pokoja a lásky – Vianoce 24. – 25. decembra oslávia na celom svete dve miliardy kresťanov. Presný dátum narodenia Pána asi pred 2000 rokmi známy nie je. Slávenie 25. decembra ako narodenie Ježiša je doložené po prvý raz z roku 336 v Ríme. Na základe odlišných tradícií slávia kresťania rôznych cirkví Vianoce v rôznych termínoch. Katolíci, protestanti a časť pravoslávia slávia Vianoce 25. decembra podľa gregoriánskeho kalendára. Časť pravoslávnych veriacich oslavuje vianočné sviatky podľa juliánskeho kalendára 7. januára.

Narodenie Pána – VIANOCE (25. december)

Slávnosť Narodenia Pána je popri Veľkej noci a Turícach najväčším cirkevným sviatkom. Spočiatku narodenie Pána nemalo svoj osobitný sviatok a od polovice 3. storočia pripomínalo sa na Východe spolu s inými „zjaveniami Pána“. Sviatok sa slávil 6. januára. Na Západe sa však v polovici 4. storočia začína objavovať osobitná spomienka Božieho narodenia (prvý záznam je z Ríma z r. 336). Sviatok sa slávil 25. decembra. Keďže 25. marca sa všeobecne slávil sviatok Zvestovania Pána, keď archaniel Gabriel zvestoval Márii, že bude Kristovou matkou, tak o 9 mesiacov (čo je čas vývinu dieťaťa v tele matky) podľa tohto datovania je symbolický deň narodenia Pána práve 25. december. Ďalšou hypotézou je dejinno – náboženská hypotéza, ktorá hovorí o christianizácii a novej kresťanskej interpretácii rímskeho sviatku narodenia Slnka. Kresťania tento pohanský sviatok Natalis Solis invicti použili a nanovo ho interpretovali v kresťanskom duchu. Rímski kresťania tento štátny sviatok Slnka začali sláviť ako vlastný sviatok narodenia Krista – ako Slnka na základe biblických citátov. Napr. Kristus ako Slnko spravodlivosti – Sol iustitiae, Kristus – Svetlo sveta. Tento dátum bol všeobecne prijatý a veľmi rýchlo sa ujal. Sv. Ján Zlatoústý (347 – 407) vo svojej kázni prednesenej v r. 386 v Antiochii argumentuje, že rozhodnutie sláviť Božie narodenie 25. decembra je správne a bolo potvrdené rýchlym prijatím tohto sviatku v celom kresťanskom svete od Trácie po Cádiz. Od 6. storočia na sviatok Narodenia Pána kňaz celebruje tri sväté omše: polnočnú (utiereň), rannú (pastiersku) a slávnostnú dennú. V Ríme pápež zvykol slúžiť polnočnú v Bazilike Panny Márie Snežnej (Santa Maria Maggiore) pri jaslíčkách, rannú v gréckom Chráme sv. Anastázie a slávnostnú dennú v Bazilike sv. Petra. Pápež Benedikt XIV. (1740 – 1758) pripisoval týmto trom svätým omšiam symboliku trojakého zrodenia Ježiša Krista: od večnosti v lone Nebeského Otca, telesne a v čase z Panny Márie v Betleheme a duchovne v našich srdciach. Ježiš sa narodil v Betleheme (heb. Dom chleba). Je to mesto asi 8 km južne od Jeruzalema, rodisko kráľa Dávida. Sem prišiel kvôli sčítaniu obyvateľstva Jozef z Nazaretu so svojou snúbenicou Máriou a tu (podľa tradície v jaskyni za mestom) sa narodil Ježiš. Slávnosť Narodenia Pána sa slávi s vigíliou a s oktávou. Vianočné obdobie však pokračuje aj po ôsmich dňoch a končí sa nedeľou po Zjavení Pána (do r. 1969 sa končilo 2. februára). Do tohto obdobia zaradíme štyri významné sviatky kresťanského kalendára: Sviatok Svätej rodiny, Slávnosť Bohorodičky Panny Márie, slávnosť Zjavenia Pána a sviatok Krstu Pána.

Sviatok Svätej rodiny

Tento sviatok sa od r. 1969 slávi v nedeľu po Narodení Pána. Kult Svätej rodiny (Ježiš, Mária a Jozef) má svoje korene už v stredoveku, ale do kresťanskej verejnosti prenikol až začiatkom 17. storočia. Jedným z jeho horlivých šíriteľov bol sv. František Saleský (1567 – 1622), ktorý predstavoval tri osoby Svätej rodiny ako zemský obraz nebeskej Najsvätejšej Trojice. K tejto myšlienke pridali ďalší rozmer jezuiti vo Francúzsku, ktorí ju dávali ako vzor kresťanských rodín. Vo francúzskej časti Kanady veľkým šíriteľom úcty k Svätej rodine bol quebecký biskup Francois de Montmorency Laval (1623 – 1708). Medzi podporovateľov kultu Svätej rodiny patrili aj pápeži Pius IX. (1846 – 1878) a Lev XIII. (1878 – 1903), ale až Benedikt XV. v r. 1921 nariadil slávenie tohto sviatku pre celú Cirkev (pôvodne sa slávil na prvú nedeľu po Zjavení Pána).

Sviatok Panny Márie Bohorodičky (1. január 2014)

Podľa záznamu v evanjeliu sv. Lukáša osem dní po narodení „obrezali chlapčeka a dali mu meno Ježiš“ (Lk 2, 21). Túto udalosť si pripomínala Cirkev v dvoch sviatkoch: sviatok Obrezania Pána, ktorý sa už od 6. storočia tradične slávil 1. januára a sviatok Mena Ježiš, ktorý sa slávil v nedeľu medzi 1. a 6. januárom, alebo – keď v tomto rozmedzí nedeľa nebola – 2. januára. Sviatok Mena Ježiš bol veľmi populárny vo františkánskych komunitách už od polovice 14. storočia a jeho horlivým šíriteľom bol sv. Bernardín Siensky (1380 – 1444). Od 15. storočia sa slávil lokálne vo viacerých diecézach v Belgicku, Nemecku a vo Veľkej Británii. Jeho svätenie s platnosťou pre celú

Cirkev zaviedol pápež Inocent XIII. v r. 1721. Ôsmy deň po Vianociach bol až donedávna známy ako sviatok Obrezania Pána. Pôvodne to však bol mariánsky sviatok, ako o tom svedčili vlastné modlitby (propria) pri sv. omši a pri liturgii hodín, v ktorých Cirkev vyzdvihovala a odvolávala sa na zásluhy Panny Márie. V Ríme sa tento sviatok slávil od 7. storočia a hlavné bohoslužby sa odbavovali v chráme Santa Maria Antica, ktorý dal postaviť pápež Ján VII. (701 – 707), pôvodom Grék a vyznaním „služobník Panny Márie“. Pri reforme cirkevného kalendára v r. 1969 sa tieto dva sviatky nahradili Slávnosťou Panny Márie Bohorodičky, ktorou si Cirkev pripomína dôležitú úlohu Márie v ekonómii spásy ako Matky Syna Božieho a jej vyhlásenie za Bohorodičku (Theotokos) na Treťom ekumenickom koncile v Efeze (r. 431). Je oslavou materstva Panny Márie a téma bohoslužby dňa je vyjadrená slovami sv. Pavla „Keď prišla plnosť času, Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy...“ (Gal 4,4). Takto sa z tohto sviatku Pána stal sviatok Panny Márie. Bohorodička (gr. Theotokos, lat. Deipara) – titul, ktorým prvotná Cirkev poctila Panu Máriu na konci 3. storočia. Vyjadruje sa ním skutočnosť, že Mária bola matkou Božieho Syna nielen ako človeka, ale aj ako pravého Boha. V 5. storočí sa v Cirkvi vyskytli pochybnosti o teologickej správnosti tohto titulu. Koncil v Efeze r- 431 odsúdil tento bludný názor a vyhlásil dogmu, že Panne Márii ako matke Bohočloveka Ježiša Krista názov Bohorodička právom patrí.

Sviatok Zjavenia Pána – Traja králi (6. január 2014)

Na Východe už od 3. storočia bol 6. január sviatkom Zjavenia Pána (Epifánia). Cirkev si v ňom pripomínala „tri zázraky“: príchod mudrcov z Východu, Ježišov krst a jeho prvý zázrak v Kána Galilejskej. V 4. storočí sa tento sviatok rozšíril aj na Západe, kde liturgia a čítania kládli dôraz predovšetkým na poklonu mudrcov z Východu. Títo učenci z Perzie boli v apokryfných spisoch a náboženských legendách zobrazovaní ako „traja králi“ s menami Gašpar, Melichar a Baltazár, hoci evanjeliový záznam tohto príbehu (Mt 2, 1-12) o ich počte, kráľovskej hodnosti a menách, nič nehovorí. Kult „Troch kráľov“ bol v stredoveku veľmi rozšírený. Ich údajné relikvie sa prechovávali v Miláne, odkiaľ ich cisár Fridrich Barbarossa (1155-1190) odniesol do Kolína nad Rýnom, kde boli uložené v katedrále. Zjavenie Pána je zjavením Ježiša Krista ako Mesiáša Izraela, Božieho Syna a Spasiteľa sveta. Spolu s Ježišovým krstom v Jordáne a so svadbou v Káne sa slávi poklona Ježišovi zo strany „mudrcov“, ktorí prišli z Východu. V týchto mudrcoch, ktorí sú predstaviteľmi okolitých pohanských náboženstiev, evanjelium vidí prvotiny národov, ktoré prijímajú dobrú zvesť o spásе skrze vtelenie. Príchod mudrcov do Jeruzalema s cieľom pokloniť sa židovskému kráľovi ukazuje, že v mesiášskom svetle Dávidovej hviezdy hľadajú v Izraeli toho, ktorý bude kráľom národov. Ich príchod znamená, že pohania môžu objaviť Ježiša a klaňať sa mu ako Božiemu Synovi a Spasiteľovi sveta, len ak sa obrátia k židom a príjmu od nich mesiášske prisľúbenie, ako sa nachádza v Starom zákone. Zjavenie Pána zvestuje, že všetky národy vstupujú do rodiny patriarchov a nadobúdajú „vysady vyvoleného ľudu“. (KKC 528) Útek do Egypta a povraždenie neviniatok sú prejavom toho, ako temnoty odporujú svetlu: „Prišiel do svojho vlastného, a vlastní ho neprijali“ (Jn 1,11). Celý Kristov život bude poznačený prenasledovaním. A jeho vlastní majú na ňom podiel s ním. Jeho návrat z Egypta pripomína exodus a predstavuje Ježiša ako definitívneho osloboditeľa. (KKC 530, 574)

Sviatok Krstu Pána

Krst Ježiša v rieke Jordán je medzníkom v jeho pozemskom živote, pretože je začiatkom jeho verejného účinkovania. Zaznamenali ho všetci traja synoptickí evanjelisti (Mt 3,13-17; Mk 1,9-11; Lk 3, 21-22) a implicitne sa o ňom zmieňuje i Ján. Pôvodne si ho Cirkev pripomínala (s poklonou troch mudrcov a s prvým Ježišovým zázrakom v Káne) na sviatok Zjavenia Pána (6. januára). Od r. 1969 sa však slávi osobitne, a to v nedeľu po Zjavení Pána. Ak táto nedeľa pripadne na 7. alebo 8. januára, sviatok sa neslávi – z liturgického hľadiska sa dáva prednosť sláveniu II. vianočnej nedele. Vešperami sviatku Krstu Pána sa vianočné obdobie končí.

Vianoce a stavenie betlehemov

K dokresleniu vianočnej atmosféry patrí aj stavenie betlehemov s jasličkami, postavami Svätej rodiny, troch mudrcov, pastierov a anjelov. Jedná sa o vyobrazenie scény narodenia Ježiška. Za pôvodcu betlehemskej tradície sa pokladá sv. František z Assisi, ktorý postavil prvý betlehem v Greccio v r. 1223.

Pieseň Tichá noc, svätá noc

Svetoznáma pieseň Tichá noc, svätá noc zaznela po prvý raz pred 188 rokmi v Rakúsku. Na Vianoce roku 1818 ju po prvýkrát zaspievali duchovný Joseph Mohr a učiteľ Franz Xaver Gruber v kostolíku v Oberndorfe. Vtedy táto melódia vyvolala oduševnenie lodníkov na rieke Salzach a ich rodín, dnes sa spieva na celom svete vo viac ako 200 jazykoch. História tejto salzburskej vianočnej piesne a jej melódiu si možno vyhľadať na internetovej stránke www.stillenacht.at. Za túto pieseň vďačíme kňazovi Josephovi Mohrovi, rodákovi zo Salzburgu. Učiteľ a Franza Xavera Grubera z Arnsdorfu, ktorý v Oberndorfe zastupoval organistu, požiadal, aby k jeho básni skomponoval vhodnú melódiu s dvomi sólovými hlasmi a – pretože organ mal poruchu – so sprievodom gitary. Text vo forme básne napísal Mohr už dva roky predtým v Mariapfarre v Lungau.